

Evident că opera, oricare ar fi ea, nu poate fi despărțită și analizată separat de producătorul ei. În cazul de față, ea este așa cum este, pentru că reprezintă produsul unui spirit neliniștit, scrutător, preocupat asiduu de problemele științei, culturii și vieții noastre sociale și politice, care în plus are darul unei acute capacități de observare a vieții individuale și sociale, de analiză fină și de evaluare realistă a acesteia.

Dacă la acestea adăugăm și pasiunea, chiar patosul, dublat de vocație evidentă de educator, putem să ne explicăm care sunt sursele ce îi permit să convingă, să fascineze, să seducă și chiar să „corupă”.

Prin aceste calități, lucrarea se constituie într-o veritabilă esențializare științifică și educațională, care dă justificare și sens inclusiv provocatorului său titlu.

Dr. Ștefan Costea

MICHELINE LABELLE, JOSEPH J. LÉVY, *Ethnicité Et Enjeux Sociaux, Le Québec vu par les leaders de groupes ethnoculturels*, Montreal, Québec, Liber, 1995

Concepută în manieră emică, dar nu numai, autorii își propun să dezbată cele mai fierbinți probleme ale societății québécheze canadiene și ale lumii contemporane privind grupurile etnice, valorile de imigranți, raporturile lor cu societățile-gazdă și construirea noii lor identități etnoculturale din perspectiva liderilor grupurilor etnice înseși la care adaugă pertinentele și novatoarele lor considerații de ordin științific și socio-politic.

Etnicitatea ca trăsătură definitorie a indivizilor și grupurilor umane antrenează în zilele noastre — grație unei mobilități umane fără precedent — o multitudine de raporturi interumane sintetizate într-o constelație de concepte a căror semnificație autorii vor s-o descifreze nu pe cale speculativă, nici prin hiper-analize teoretice de cabinet, ci din opiniile celor 84 de reprezentanți ai celor 4 grupuri etnice (italieni, evrei, libanezi și haitieni) din Québec care au intrat în raza studiului în anii 1990 — 1991. În acest sens corelat cu etnicitatea, autorii dezbat noțiunile de plurietnicitate, multiculturalitate, pluriculturalitate, interculturalitate, convergență culturală așa cum sunt ele înțelese și trăite de reprezentanții grupurilor etnice imigrate în Québec, dar cum apar și în discursul politic sau mediatic.

Fără să-și asume sarcina aducerii lor la un numitor comun, autorii recunosc larga imprecizie a termenilor și încearcă — meritoriu — dezvăluirea semnificațiilor lor caleidoscopice pentru subiectul cercetării având în vedere referenții istorici, teritoriali, culturali, lingvistici, religioși pe care se întemeiază aceștia la fiecare individ sau grup etnic reprezentativ.

Incitantă din perspectivă teoretică și actuală pe plan socio-politic lucrarea pune în lumină principalele probleme privind etnicitatea cu care se confruntă societatea québécheză contemporană și anume: lideriatul și mișcările asociative, inserția socioeconomică, limba și educația, referenții etnoculturali, etnocentrismul și rasismul, etnicitatea și politica.

Frământările interne ale Québécului între independență și federalism, tensiunile din interiorul grupurilor etnice și din conștiința québéchezilor de diferite origini etnice dobândesc o imagine picturală, prin redarea ca atare a opiniilor subiecților. Locuitorii Québécului sunt departe de a constitui o unitate socio-culturală. La această unitate n-au ajuns nici măcar membrii aceluiași grup etnic care vin cu o ereditate etnică și culturală comună din țările de origine. Diversitatea și pluralismul de idei, concepții, aspirații și soluții domină viața grupurilor etnice, a societății québécheze, canadiene și a lumii în general. În situația aceasta, problema pe care, pe drept cuvânt și-o pun

autorii, este cum trebuie gestionată diversitatea etnoculturală în beneficiul tuturor: al țării gazdă și al imigranților mai vechi sau mai nou sosiți.

Descendenții minorităților din vechiul trunchi sunt nemulțumiți că sunt identificați mereu ca eterni imigranți; québéchezii canadienii francofoni că sunt reduși la statutul de grup etnic printre altele prin recunoașterea bilingvismului și a pluralismului cultural pe plan politic; noile valuri de imigranți că inserția socio-economică se realizează cu dificultăți, șomajul, munca ne-declarată, discriminarea îngreunând rapida lor integrare.

În aceste condiții, politica québécană față de grupurile etnice încearcă soluții care să crească progresiv coeziunea societății Québécului. În 1978, guvernul promovează *politica convergenței culturale* care afirmă caracterul francez și național al Québécului și necesitatea unei convergențe spre cultura francofonă din partea imigranților, lupta contra rasismului, voința de integrare și imigrare și afirmarea realității franceze. În 1990, se propune un proiect de integrare axat pe ideea *contractului social* între majoritate și minorități, pe respectul specificității Québécului și apropierea intercomunitară sub idealul interculturalismului.

De o deosebită acuratețe analitică și obiectivitate științifică se bucură studiul asociațiilor monoetnice și plurietnice cărora autorii nu evită, în nici un fel, să le releve avantajele și dezavantajele pentru grupurile etnice și pentru societatea-gazdă integratoare.

Asociațiile monoetnice facilitează integrarea membrilor unui grup în societatea gazdă, transmit identitatea etnoculturală și religioasă, reprezintă interesele politice ale grupului, mențin solidaritatea cu țara de origine, cu zona, dar promovează și ghettoizarea, izolarea, enclavarea membrilor grupului de restul societății. De aceea, după unii lideri etnici, ele trebuie să aibă o existență limitată în timp pentru a duce la deenclavarea membrilor grupului și la inserția lor normală în societatea largă.

Asociațiile plurietnice sunt necesare pentru a susține grupurile etnoculturale numeric slabe. Ele evită ghettoizarea la care pot fi împinse asociațiile monoetnice, în cadrul lor, indivizii își clarifică problemele, se ajută reciproc. Facilitează integrarea și ajută persoanele să-și conserve identitatea. Sunt un instrument de concertare pentru intervenția socială și culturală. Unii lideri — italieni — sunt critici și sceptici în privința asociațiilor plurietnice și se pronunță contra Ministerelor Internaționale axate pe apropierea interculturală și integrare pentru că ele slăbesc organizațiile monoetnice și forța lor în a-și susține propriile revendicări. În plus, ele pot semăna confuzii și divizează membrii comunităților mai vechi. După unii lideri, asociațiile plurietnice sunt ineficace și asimilatoare, nu dispun de aceeași putere, legitimitate ca cele monoetnice, nu au forța politică și de reprezentare.

O analiză deosebit de nuanțată și complexă realizează autorii la capitolul *Referenți etnoculturali, etnocentrismul și rasismul*. Se recunoaște că problema etnicității este deosebit de arzătoare în democrațiile occidentale în măsura în care ea pune în pericol coeziunea țesutului social și însuși fundamentul statului — națiune. „Dar dacă unii fac în această privință proba de nuanță și moderație, alții consideră aceste fenomene ca o întoarcere la primordialism și tribalism”.

Interpretarea fenomenelor etnicității variază de la un grup la altul și uneori chiar de la un individ la altul. Definierea etnicității după criterii obiective — referenți istorici, teritoriali, politici, lingvistici, culturali, organizaționali etc., — pe care o propun unii se opune viziunii subiectiviste a altora în care pe primul loc se înscriu sentimentul de apartenență, de auto-includere, altero-includerea sau excluderea — ca determinante cu caracter simbolic.

Amplu documentată, lucrarea prezintă o multitudine de idei de importanță crucială pentru cercetătorul fenomenului etnocultural, idei care datorită spațiului restrâns al unei prezentări nu pot fi

redate în extenso. Distinșii profesori Micheline Labelle și Joseph J. Lévy de la Universitatea din Québec — Montreal au deschis prin această carte o pistă interesantă și novatoare în dezbaterile de idei contemporane în problema etnicității și a gestionării ei.

Dr. Maria Cobianu-Băcanu

“*American Sociological Review*”, Volume 57, Number 6, December 1992

Autorul articolului *A Very Straight Gay: Masculinity, Homosexual Experience and the Dynamics of Gender*, apărut în „Revista Americană de Sociologie”, este R. W. Connell, profesor de sociologie la Universitatea Santa Cruz din California. Pe baza cercetărilor sale cele mai recente, studiul vizează în special problema sărăciei și educației, prevenirea SIDA și sexualitatea homosexualilor, caracteristicile masculinității, istoricitate și politică în teoria socială etc.

În articolul pe care îl prezentăm, intitulat *Un homosexual autentic: masculinitate, experiență homosexuală și dinamica sexului*, R. W. Connell analizează opt indivizi dintr-o comunitate de homosexuali din Australia, vizând ca obiective principale: 1. socializarea inițială în rolurile masculinității; 2. sexualitatea ca problemă de diferență între sexe; 3. izolarea treptată în rolul de homosexual, bazată pe o relație fizică ce erotizează asemănarea între sexe.

Dezbaterile cu privire la rolul „dominant” al masculinității sunt deosebit de frecvente astăzi — afirmă autorul —, iar problematica lor poate fi verificată și în studiul homosexualității.

Masculinitatea de tip homosexual își are și ea propriile sale dimensiuni și caracteristici, sexualitatea, în ansamblul ei, fiind un domeniu în care pot fi cercetate problemele sociologiei clasice legate de putere și inegalitate.

Practicile homosexuale pot oferi, în acest sens, diferite „chei” pentru înțelegerea dinamicilor sexuale contemporane și a atitudinilor față de sexualitate. Cercetările cu privire la masculinitatea acelor care au fost definiți ca având caracteristici nonmasculine au reprezentat mai puțin un obiect de interes pentru sociologi, fiind un domeniu în care și-au adus contribuția, mai ales, psihologii și psihiatrii. Aceștia au ignorat, însă, dimensiunile sociale ale homosexualității și ale rolurilor sexuale implicate de această practică.

În mod real, înțelegerea personalității homosexuale masculine necesită o analiză contextuală în cadrul familiei și a societății. Studiile de caz întreprinse de autor încearcă, astfel, să răspundă acestei cerințe.

Ca o constantă comună a biografiei subiecților investigați, aceștia au declarat puternicul lor nonconformism sexual din perioada copilăriei. Majoritatea au crescut în familii în care mama era casnică, dominația fiind exercitată de tată, adeseori în maniere dure. Nici unul dintre ei n-a primit o educație cu caracter „feminin”, ci, dimpotrivă, fiecare a fost socializat în concordanță cu modelele agresive și dominante ale masculinității. Se evidențiază clar, în acest mod, faptul că identitatea de homosexual nu este clădită pe absența masculinității, un mit pe care autorul îl înlătură. Biografiile subiecților demonstrează că rolul cel mai important în adoptarea identității de homosexual a revenit experiențelor socializatoare din timpul adolescenței și tendinței către acceptarea unui mod de viață libertin.

Masculinitatea, atât cea cu caracter heterosexual, cât și cea cu caracter homosexual implică, de fapt, un proces de socializare și instituționalizare și totodată, practici colective. Atitudinea homosexualilor față de feminitate corespunde exact celei manifestată de heterosexuali.

Articolul semnat de Connell aduce în discuție o problemă interesantă, mai puțin cunoscută și acceptată de specialiști.

Annabella Zolei
Studentă